

FOI MEMO

Projekt/Project

Värdering av marin förmåga

Sidnr/Page no

1 (18)

Projektnummer/Project no Uppdragsgivare/Client

E12551

Försvarmakten

FoT-område

Sjösystem

Datum/Date

2025-06-04

Memo nummer/Number

FOI Memo 8903

Författare/Author

Niklas Granholm

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömak i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

Sammanfattning

Den globala strategiska utvecklingen förändrar de marina och maritima domänerna på flera sätt. Utformningen av svenska marinstridskrafter liksom andra statliga resurser för sjödomänen för att dels hantera förändrade säkerhetsutmaningar, dels främja svenska strategiska intressen på längre sikt påverkas därmed. Utifrån de förändringarna formuleras några frågeställningar som rör svenska marina framtidsbehov samt implikationer för svensk sjöfartspolitik.

Memot inleds med en strategisk överblick följt av en beskrivning av den marina domänen samt vilka huvuduppgifter mariner har. Maritimstrategisk och svensk marin utveckling samt långa linjer i svensk säkerhetspolitik tas därefter upp. Avslutningsvis diskuteras vad utvecklingen kan medföra, vilket leder fram till fyra huvudslutsatser:

- Sverige bör inom Nato agera som konstruktiv alliansmedlem i syfte att främja våra långsiktiga intressen i den nordeuropeiska regionen. För att främja dessa intressen utgör marina stridskrafter en central, flexibel och instrumentell del.
- Det är önskvärt att Natos stridskrafter uppträder också i Östersjöregionen för att bidra till avskräckning. Av trovärdighetsskäl är det därför centralt för Sverige att kunna bidra även utanför Östersjöregionen.
- Svenska marinstridskrafter med högre kapacitet och räckvidd än i dag utgör ett relevant försvars- och säkerhetspolitiskt instrument som statsmakten kan välja att använda i närområdet liksom bortom den nordeuropeiska regionen.
- De sammantagna åtgärderna som skisseras för den marina domänen utgör ett stöd till en svensk säkerhetspolitik som i högre grad än idag underbyggs av mer kvalificerade kapaciteter än Sverige haft på mycket lång tid. Långsiktiga svenska strategiska mål i samverkan med allierade bidrar därmed till en mer effektiv avskräckningspolitik.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Inledning och läsanvisning

Detta memo behandlar hur den globala strategiska utvecklingen påverkar de marina och maritima domänerna. De globala utvecklingarna påverkar i sin tur hur den svenska marinen och andra statliga resurser för sjödomänen kan utformas för att dels hantera säkerhetsutmaningarna i sjödomänen, dels främja svenska strategiska intressen på längre sikt. Utifrån förändringarna som behandlas i texten formuleras tre huvudfrågeställningar som rör den svenska marinens framtidsbehov och den svenska sjöfartspolitik.

Memot inleds med en strategisk överblick, följt av en kort beskrivning av hur den marina domänen fungerar, vilka huvuduppgifter mariner har och varför marin utveckling bör studeras. Maritimstrategisk utveckling och den svenska marinens utveckling tas därefter upp. Memot avslutas med en diskussion om vad utvecklingen, givet långa linjer i svensk säkerhetspolitik, kan leda till samt några slutsatser och rekommendationer.

Memot är dels baserat på studier inom området som tidigare tagits fram vid FOI, dels aktuellt material, analyser och underlag av relevans för frågeställningarna. Analysen sträcker sig fram till och med december 2024, om inte annat anges. Arbetet motiveras inom flera uppdrag till FOI med bäring på Försvarsmaktens förmågeutveckling i vid bemärkelse. Memot ges ut genom projektet *Värdering av marin förmåga* inom FoT Sjösystem med syftet att stödja Huvudstudie SJÖ. Innehållet torde vara av intresse även för annan studieverksamhet – såväl inom Försvarsmakten (perspektivstudien, andra huvudstudier med mera) som vid andra myndigheter och organisationer – som behandlar eller på annat sätt berörs av frågor om långsiktig marin förmågeutveckling.

Förändrade strategiska förutsättningar

De omfattande, relativa och snabba förskjutningarna av resurser för makt och inflytande på global nivå, får på olika sätt följder som vi kan observera och behöver förhålla oss till. Den övergripande säkerhetsordning vi levt under sedan 1945 – med uppdateringar åren runt 1990 – är satt under starkt tryck. Dess fortsatta existens är ifrågasatt. Vad som kan komma att ersätta den tidigare ordningen går inte att säkert svara på. Det går dock att observera och analysera de följder som de pågående förskjutningarna ger. På vilka sätt väljer viktiga aktörer att anpassa sina ageranden, satsningar, ekonomiska och militära tyngdpunkter, uttalanden och retorik för en förändrad situation?

Ett perspektiv för ökad förståelse är att studera de satsningar stater gör på marina resurser och stridskrafter. Sådana studier ger ofta indikationer på hur en statlig aktör ser sin roll på lång sikt i det internationella systemet och ger indikationer på framtida agerande.¹ Marin uppbyggnad är kapitalintensiv, kräver en hög grad av tekniskt kunnande, en avancerad organisationsnivå samt långsiktig planering. De plattformar som tas fram har lång livslängd, ofta många årtionden. Marina stridskrafter har också flera olika roller:²

- Marin diplomati, med avsiktssignalering, som plattform för förhandlingar, transportfunktion för statsbesök och kommunikation av politiska budskap,
- Polisiär funktion, som har till uppgift att upprätthålla en överenskommen ordning till havs, så kallad *Good Order at Sea*. Här kan miljöskydd, sjösäkerhet, fiskekontroll, smugglings- och piratbekämpning samt förhindrande av annan brottslighet till sjöss ingå.
- Sjömilitär roll: utövande av statligt väpnat våld till havs i syfte att uppnå sjökontroll (*Sea-Control*) eller för att förhindra en motståndares sjökontroll (*Sea-Denial*).

¹Englund, J., Kjellén, J., Olsson, P., Neuman Bergenwall, S. & Rydqvist, J., Sjömakrt i Indopacifiska regionen. Kampen om den framtida världsordningen. FOI-R--5194--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, september 2021.

²Booth, K., *Navies and Foreign Policy*. New York: Routledge Revivals, 2014. Se också Försvarsmakten, *Reglemente Taktik för marina operationer – Del 1*. M7739-353154, Stockholm, 2021.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

En stor grad av flexibilitet är inbyggd i plattformarna då marinstridskrafter i olika utsträckning oftast har med sig system, resurser och förmågor ombord för alla tre uppgifterna. Förmågan att på kort tid situationsanpassa uppträdande och agerande mellan de tre huvudsakliga rollerna präglar den marina domänen och marinernas förhållningssätt. Marinstridskrafter skiljer sig på så sätt från flyg- och markstridskrafter, där dessa drag inte är lika framträdande. Förmågan till flexibilitet påverkar också hur mariner ser på sig själva, sina uppgifter och deras relationer till den statliga huvudmannens beslutsfattande nivåer. Sjödomänen präglar alltså marinernas uppträdande. Flyg- och markstridskrafter präglas i sin tur av sina respektive domäners karaktär. De professionella kulturerna och synsätten inom de olika försvarsgrenarna skiljer sig därför åt.

Den rådande dynamiska geopolitiska situationen förändrar förutsättningarna för den maritima säkerheten med avseende på taktiskt agerande, operativt uppträdande och struktur. Utvecklingen med multilaterala legala regimer, den regelbaserade ordningen inklusive ordningen till havs, utmanas nu på olika sätt. En följd effekt kan bli att den trend av globalisering som stärkts under de senaste årtiondena är på väg att försvagas. Den centrala roll som sjöburen handel med råvaror, insatsvaror, tillverkade produkter och energi spelar i det globala systemet har blivit allt viktigare. Systemet är baserat på ett så kallat *just-in-time*-system där insatsvaror ligger ombord på handelsfartygen under gång till sina destinationshamnar istället för att lagras i land. Fartygens rutter planeras för att anlända vid en given tidpunkt så att godset kan sättas in i produktion, konsumeras, säljas eller transporteras vidare efter omlastning. Systemet ger imponerade effektivitetsvinster, men det är samtidigt sårbart för störningar av olika slag.

Det globala maritima handelssystemet påverkas av globala maktförhållanden. Stater strävar på olika sätt att upprätthålla systemets stabilitet eller påverka det för att vinna egna fördelar. Om allt fler statliga och större privata aktörer anser att kontrollen över de globala och regionala handelsvägarna till havs är ifrågasatt eller hotad, är det troligt att de på olika sätt kommer att söka anpassa sig till vad de uppfattar som en mer oförutsägbär situation. Ett ökat behov av skydd för och försvar av handelsvägarna till havs påverkar i sin tur hur stater kommer att utforma sina marina resurser samt vilka strukturer och samarbeten de väljer att utveckla. Skyddet av sjöfarten och upprätthållandet av en överenskommen ordning till havs blir i en sådan utveckling en mer resurs- och kostnadskrävande uppgift än vid ett stabilt globalt maritimt handelssystem.

Den ökande konfrontationsnivån mellan stater och grupper av stater – en av följderna av de globala maktförskjutningarna – innebär också att de sjömilitära uppgifterna samt upprätthållandet av *Good Order at Sea* för mariner påverkas: volym, teknikinhåll och operativt uppträdande förändras. Utvecklingen världen över varierar och därmed ser också lösningarna på de maritima säkerhetsproblemen ut på olika sätt.

Även havens roll förändras. Under mycket lång tid har havets roll som proteinkälla, för samfärdsel, handel, utbyte av varor och idéer dominerat. De senaste årtiondena har flera roller stärkts och andra tillkommit. Det starka beroendet av fiberoptiska telekommunikationskablar på havsbotten är centrala för en mycket stor del av vår elektroniska kommunikation. Energiöverföring sker genom rörledningar och kablar för elöverföring på havsbotten, energiproduktion sker genom allt fler och större vindkraftsparker till havs och utvinning av mineraler på havsbotten översöks. Samtidigt är den allra största delen av djuphaven i stort sett utforskade. De installationer på havsbotten och anläggningar till havs som byggs påverkar hur den marina domänen hanteras. På vilka sätt dessa resurser, anläggningar och installationer ska skyddas i fredstid och försvaras under kris och vid öppen konflikt är en ännu olöst fråga.

Fokus och frågeställningar

Förändringarna i den marina domänen vilka står i fokus för detta memo beror bland annat på global-strategiska maktförskjutningar, internationella samarbeten, ekonomisk och teknologisk utveckling.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Den marina domänen blir därmed en tydlig exponent för rådande trender till följd av staters starka beroende av havet. Marina satsningar är också ofta långsiktiga.

Stater anpassar kontinuerligt sina säkerhetsarrangemang i olika sammanhang och i växelverkan med andra staters satsningar och ageranden. Resurser för att möta olika ageranden är ojämnt fördelade och präglas av tidigare historiska erfarenheter, kultur, politiska system, resurstillgång samt uppfattningen av sin egen geostrategiska situation och hur kommande utveckling bedöms.

Utifrån ovanstående resonemang kan tre huvudsakliga frågeställningarna för detta memo formuleras:

- Hur utvecklas den geostrategiska situationen på global nivå och hur inverkar den på marin och maritim verksamhet?
- Hur påverkas operationsområden och operativa uppgifter för svenska marina resurser?
- På vilket sätt kan svensk marin och maritim kapacitet utvecklas, givet starkt förändrade omvärldsförutsättningar på strategisk och operativ nivå?

Strategiska förändringar

De förändringar på övergripande strategisk nivå vi kan observera pekar på en snabb, storskalig, relativ och omfattande omfördelning av resurser för påverkan i det internationella systemet.³ Den period av stark globalisering – lägre tullar, ökad internationell handel, rollspecialisering och stark ekonomisk utveckling – som följde efter det kalla krigets slut, är på väg att ersättas av en period där olika delar av världen hamnat i ökande konkurrens, konfrontation och i några fall öppen konflikt. Ett sätt att beskriva detta är att en grupp av autokratiska stater ställs mot demokratierna i västvärlden, samtidigt som deras demokratiska system hotas inifrån. En konkurrenssituation råder också mellan staterna i det som kallas ”det globala syd”. Dessa stater kan hamna i en situation där de behöver välja hur de hanterar sina relationer med demokratierna respektive autokratierna i den konfrontation som uppstått mellan dem.

En ytterligare följd av ovanstående utvecklingar är att de multilaterala regimer och mellanstatliga samarbeten, också benämnda som den regelbaserade världsordningen, som reglerar mycket av agerandet internationellt, utsätts för hårt tryck. I vissa fall har dessa svårt att agera enligt sina statuter, i några fall har de helt slutat fungera som avsett. Samtidigt som de uppkomna utmaningarna ger impulser till andra samarbeten inom delvis annorlunda konstellationer, är utvecklingen av nya multilaterala samarbeten svåra att få till stånd till följd av de ökande motsättningarna.

På säkerhetsområdet har konfrontationen efterhand ökat. Inte minst har Rysslands förnyade, storskaliga angrepp på Ukraina från och med februari 2022 lett till att den europeiska säkerhetsordningen, formad efter 1945 och uppdaterad åren runt 1990, inte längre gäller. Säkerhetsordningen i Europa har utmanats under lång tid. Rysslands anfall på Georgien 2008 och på Ukraina 2014 var tydliga varningssignaler. Rysslands storskaliga anfall i februari 2022 utgjorde en klar vattendelare. Före februari 2022 var strävan att bygga säkerheten i Europa med Ryssland. Sedan dess byggs säkerheten i Europa mot Ryssland. Flera försök gjordes från västmakterna att ackommodera Ryssland genom förhandlingar. Ett tydligt exempel är de resultatlösa diplomatiska Minsk-processerna efter ockupationen och den illegala annekteringen av Krimhalvön och det påföljande av Ryssland drivna och understödda kriget i Donbass från och med våren 2014. Försöken till diplomatiska lösningar upphörde i och med Rysslands storskaliga anfall på Ukraina från och med februari 2022. Öppen konflikt råder i Europa, och utfallet kan inte förutses. Svenskt och finskt medlemskap i Nato är en ytterligare följd av

³ Werin, O. & Wedin, L., *Vår marin för ett tryggt Sverige och ett starkt Europa. Marin strategi 2030*. Stockholm: Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2020.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Rysslands angrepp. Europa står med några undantag enat i stödet till Ukraina medan de transatlantiska relationerna alltmer ifrågasätts.

Rysslands krig mot Ukraina har också exponerat det stora beroendet av havet för export och import.⁴ Ett av Rysslands delmål med anfall mot Ukraina i februari 2022 var att skära av landets tillgång till Svarta havet för att stoppa landets sjöburna handel och tvinga Ukraina att ge upp. Eftersom Ukraina är en av världens största exportörer av spannmål, följdes avbrottet i handeln av väsentligt högre världsmarknadspriser på spannmål och hotande matbrist i delar av världen. Ukraina lyckades dock avvärja en rysk plan för landstigning på landets södra kust, häva den ryska blockaden samt tillfoga den ryska Svartahavsmarinen omfattande förluster och därmed begränsa dess operationsområde. Den sjöburna exporten från Ukraina har i samarbete med övriga kuststater i Svarta havet kunnat återupptas och världsmarknadspriserna på spannmål har sjunkit tillbaka. Ukraina får därmed också viktiga exportinkomster. När detta skrivs pågår strider i den marina domänen och ytterligare utvecklingar kan väntas.

En ytterligare effekt av Rysslands storskaliga anfall mot Ukraina är den skuggflotta som uppstått för att söka gå runt sanktionerna från västmakterna för oljeexport. Ålderstigna och ofta underförsäkrade fartyg, med dåligt underhåll, utgör en risk för sjösäkerheten till havs – inte minst i Östersjöregionen. En större miljöolycka är en tidsfråga med nuvarande förutsättningar.

Några fler aktuella exempel på konfrontation och konflikt i den maritima domänen beskrivs kortfattat nedan.

- I Syd kinesiska havet strävar Kina långsiktigt efter sjökontroll. Byggnad av baser för flyg- och sjöstridskrafter samt sensorer på utbyggda rev och öar, hävdande av sedvanerätt, en kampanj för att få igenom tolkningar av havsrätten som skulle ge Kina kontroll över ett stort havsområde, ignorering av rättsliga utslag som har gått Kina emot samt användande av våld ingår som delkomponenter i agerandet. Till bilden hör också den ökande spänningen mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan, där sjödomänen spelar en central roll. Kinas mycket omfattande marina upprustning påverkar säkerhetssituationen i hela västra Stilla havet och ger globala återverkningar.
- I den senaste fasen i Mellanösternkonflikten, som åter flammade upp den 7 oktober 2023, spelar också marinstridskrafter en viktig roll. Risken för upptrappning till en regional större konflikt var påtaglig. En kort tid efter krigsutbrottet anlände två hangarfartygsgrupper (*Carrier Strike Groups*, CSG) ur US Navy och en amfibiestridsstyrka (*Amphibious Ready Group*, ARG) ur US Marine Corps till regionen. Signalen med närvaron var riktad till Iran om att inte trappa upp konflikten. Iran avfyrade i april 2024 cirka 300 ballistiska robotar riktade mot Israel, av vilka de flesta sköts ner. Marinstridskrafter utgjorde en komponent i försvaret mot robotarna. Senare avfyrades ballistiska robotar av de Iranstödda Houthis-rebellerna från Jemen riktade mot Israel, vilka sköts ned av fartygsbaserade robotsystem. Kapningar och försök till kapningar av handelsfartyg samt beskjutning av fartyg med olika typer av landbaserade ballistiska- och kryssningsrobotar och drönare följde, vilka till största delen kunnat motverkas av sjöstridskrafter från två operationer i regionen; en från väst (*Prosperity Guardian*) och en EU-ledd (*Operation Aspides*). Även en omfattande styrka från indiska marinen opererar i Arabiska havet. Sammantaget har de tre insatserna både defensiva och offensiva uppgifter gentemot Houthis-rebellerna. En övervägande del av handelssjöfarten har lagt om sina rutter och seglar nu runt Godahoppsudden söder om Afrika istället, vilket medför 10–14 dagar längre seglingstid mellan Asien och Europa samt högre fraktkostnader.

⁴Granholm, N., Sjökriget i Svarta havet. Analys av förlopp, utfall och konsekvenser. FOI Memo 8483. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, mars 2024.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Beredskap finns också för evakueringsoperationer av egna medborgare om situationen skulle försämrats ytterligare. Som en följd av Assadregimens fall i december 2024, kom Rysslands marina och militära fotfäste i Syrien att ifrågasättas. Syriens nya regim har inte klart uttalat om den ryska marinen fortsatt ska kunna utnyttja syriskt territorium som bas för aktiviteter i östra Medelhavet. Skulle så inte ske fortsatt, är den ryska marina närvaron i regionen åter satt i fråga sedan den återetablerades under 2013.⁵

- Utvecklingen i Arktis där havsisen och permafrosten på land smälter allt snabbare gör att nya transoceaniska farleder efterhand öppnas genom regionen. Därtill påverkar de globala maktförskjutningarna Arktis, vilket leder till ökade militära spänningar. Naturresurserna i Arktis blir också åtkomliga på nya sätt. Regionen är till stor del maritim där USA, Ryssland och Kina samt kuststaterna runt Norra Ishavet agerar på olika sätt. I det euroatlantiska Arktis – den mest tätbefolkade delen av Arktis – gör sig inte minst ryska kärnvapenstrategiska intressen gällande. Kombinationen av de globala förskjutningarna av makt och inflytande samt klimatförändringen gör att ett nytt Arktis växer fram i snabb takt.
- Den omfattande infrastrukturen på havsbotten utsätts för påverkan. Ledningar för gas, olja och elenergi samt telekommunikation på havsbotten har utsatts för sabotage genom så kallade hybridoperationer, det vill säga där ingen tydlig avsändare finns. Komponenter av informationspåverkan ingår för att söka förvilla den angripna parten. Risken för upptäckt är låg och ger en angripare fördelar att utnyttja. Dessa operationer kan drivas till låg kostnad och kan därför pågå under lång tid. Vissa regioner – Norska havet, Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön – har utsatts för både kartläggning och attacker. Motåtgärderna har hittills bestått av olika insatser där civila och militära myndigheter i samverkan med kommersiella operatörer samverkar med syfte att öka upptäcktsrisken. På längre sikt är det troligt att sensorer av olika slag kommer att läggas till installationerna för att öka chanserna att upptäcka angriparen. Ett förbättrat samarbete inom och mellan östersjöregionens strandstater samt en tydlig arbetsfördelning för vem som ska ansvara för vad avseende säkerheten runt och på installationerna är under utveckling.

Följderna av den ökade konfrontationen i sjödomänen i olika delar av världen, med attacker på handelssjöfarten i Röda havet, Kinas ambitioner att kontrollera Syd kinesiska sjön och hybridkriget i Östersjöregionen som aktuella exempel, bidrar till en allmänt minskad förutsägbarhet i det internationella systemet. Stater söker därför medel och metoder för att minska osäkerheterna. Det starka beroendet av säkra farleder för sjöfarten, som ytterligare förstärkts av globaliseringen, har lett till en stark strävan att säkra handelsvägarna till havs för export och import.

Den långa perioden av ökande globalisering har också inneburit att företagsekonomiska motiv i hög grad drivit på utvecklingen av sjötransport. De tidigare modellerna med lager av insatsvaror i land har i allt högre grad ersatts av *just-in-time*-system, med lagerhållning av insatsvaror ombord på handelsfartygen under gång. Lasten planeras för att nå fram till sina destinationer i rätt tid för att sättas in direkt i produktion, säljas eller transporteras vidare istället för att som tidigare förhandslagras i land. Systemet som stöds av omfattande IT-system, är mycket imponerande och har en hög grad av flexibilitet, men är samtidigt sårbart för störningar och påverkan. Beroendet av ett *just-in-time*-system förutsätter stabilitet och förutsägbarhet för att fungera. Transportsystemets nuvarande utformning bidrar till ökade sårbarheter i kris och krig.

⁵Kjellén, J. & Lund, A., From Tartous to Tobruk. The return of Russian sea power in the eastern Mediterranean. FOI-R--5239--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, februari 2022.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Mariner i Sveriges närområde

Marinerna i Sveriges närområde utvecklas på olika sätt efter sina skilda förutsättningar. I kort sammanfattning kan man säga att det gemensamma draget för alla mariner runt Östersjön är att de på olika sätt moderniserar och utökar sina kapaciteter, samt överser de uppgifter de kan behöva utföra, vilket kommer att ge effekt inom de närmaste tio åren.⁶

De långsiktiga planerna vidareutvecklas inte minst till följd av den försämrade militärstrategiska och säkerhetspolitiska utvecklingen. Utvecklingen väcker en rad frågor om framtida koordinering, samarbete och uppgiftsfördelning för att möta hybridoperationer samt för försvaret av och kontrollen över den maritima domänen i krig.

Utanför Östersjöregionen finns andra relevanta mariner med avsevärd kapacitet – främst US Navy, brittiska Royal Navy samt franska Marine Nationale. Dessa har traditionellt haft Norden, Östersjön och Nordatlanten som ett av sina operationsområden. En översiktlig bild ger att US Navy brottas med flera strukturella problem och operativa avvägningar samt att operativt fokus i hög grad ligger på den Indopacifiska regionen för att möta utmaningarna från Kina.⁷ Royal Navy verkar traditionellt bland annat i nordeuropeiska farvatten och leder *Joint Expeditionary Force* (JEF) men har också intressen globalt, som delvis förverkligas genom marina insatser inte minst i Mellanöstern och den Indopacifiska regionen. Likaså har den franska marinen stora havsområden i Indiska oceanen och Stilla havet att verka i, då Frankrikes territorium där genererar behov av sjömaktskapaciteter.

Nato: Samarbeten, uppgifter, lednings- och lydnadsförhållanden

Den ökade konfrontations- och konfliktnivån i Europa har också lett till att Natos planer för att skydda allierat territorium i fred och kris samt försvara det i krig har aktualiserats, förnyats och aktiverats. Inte minst gäller det planeringen för förstärkningstransporter över Atlanten från Nordamerika till Europa samt för att hålla farlederna i och runt Europa öppna och säkra i händelse av kris och krig.

Finlands och Sveriges medlemskap i Nato inverkar på alliansens uppgifter och agerande och påverkar utformningen av lednings- och lydnadsförhållanden för den marina domänen i Östersjöregionen. Den organisation som intagits från och med oktober 2024 innebär att Tyskland har givits ansvaret för att leda ett regionalt marint kommando, *Combined Task Force Baltic* (CTF Baltic), i Rostock med en multinationell stab med svenskt deltagande under tyska marinens ledning. Ett ledningsansvar för CTF Baltic mellan marinerna i regionen, antingen personellt med roterande chefer från deltagande länder eller fysiskt genom rotation av ledningsplats, framstår som troligt på sikt.⁸

De marina samarbeten som inletts i och med Natos operation *Baltic Sentry* från januari 2025 till följd av hybridoperationerna i Östersjöregionen, kommer troligen att driva på vidareutvecklingen av samarbeten, uppgifts- och arbetsfördelning.⁹ I sammanhanget har också det brittiskleda samarbetet JEF inletts en parallell, stödjande operation, *Nordic Warden*. Det geografiska insatsområdet för JEF-operationen innefattar förutom Östersjön också Skagerrak, Kattegatt, Nordsjön och Engelska kanalen.

⁶Se von Reybekiel Trostek, J., Den framtida utvecklingen av marina förmågor i Tyskland, Polen och Finland. FOI Memo 8574. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, september 2024 och von Reybekiel Trostek, J., Tanke-linjer i den marina förmågeutvecklingen i Östersjöregionen. FOI Memo 8798. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, februari 2025.

⁷Intervjuuppgifter, *Maritime Security from the Arctic-North Atlantic to the Pacific*. Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin, 2023-11-28.

⁸Intervjuuppgifter, *Deterring Aggression, Defending Nato: Seapower in a Europe at War*. NATO Allied Maritime Command (MARCOM) and University of Plymouth. London, 2023-07-17–07-18.

⁹NATO, *NATO launches 'Baltic Sentry' to increase critical infrastructure security*. 2025-01-14, januari 2025.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Natomedlemskapet för Sverige och Finland innebär också att kontrollen över sjövägarna genom Östersjöregionen blir en central uppgift. Från förhindrande av en motståndarens sjökontroll är uppgiften nu tydligare inriktad mot sjöfartsskydd och sjökontroll i ett allianssammanhang.

Utformning av uppgifter för en svensk marin givet maritim utveckling

Den svenska marinen, liksom övriga delar av försvarsmakten, minskade starkt i volym och förmåga till följd av det stabila omvärldsläge som uppfattades råda under 1990-talet. En bred samsyn starkt präglad av strategisk optimism rådde, uttryckt som ”strategisk time-out”. Försvarsbesluten 2000 och 2004 satte den nivå som blev gällande fram till idag. Den utvecklingen delade Sverige med i stort sett alla övriga europeiska mariner.¹⁰

Satsningar på marint försvar och säkerhet var under denna period ytterst begränsade till följd av avsevärt minskade försvarsutgifter. De minskande eller helt uteblivna beställningarna fick till följd att den marina försvarsindustriella kapaciteten drogs ner. Sverige följde också i detta avseende i stort mönstret för Europas övriga mariner då det nya mer positiva läget togs till intäkt för omfattande nedskärningar.

Under mycket lång tid hade den svenska marinen ett starkt fokus på *Sea-Denial* i Östersjön.¹¹ Marinen strukturerades från och med tidigt 1960-tal mot en utpräglad struktur för *Sea-Denial* som en följd av 1958 års försvarsbeslut. Inom ramen för en ”lätt flotta” enligt Marinplan 60 spreds eldkraften ut på ett större antal mindre plattformar samt ett omfattande kustförsvar med avvärjningsuppgifter. Marinens huvuduppgift var att motståndaren skulle förnekas kontroll över Östersjön. En sovjetisk överskeppningsoperation riktad mot Sverige skulle förhindras.

Den marina strukturen påverkade starkt förmågan att lösa övriga marina uppgifter. Av de tre klassiska marina uppgifterna prioriterades en främst: striden till sjöss inom ramen för *Sea-Denial*: strategiskt defensivt, men taktiskt offensivt uppträdande. Sjöfartsskyddet kom efterhand alltmer i bakgrunden medan sjökontroll och marina diplomatiska uppgifter i stort sett försvann. Detta förhållningssätt präglar ännu den professionella kulturen inom marinen och den svenska marinens sätt att förhålla sig till sina uppgifter. Även den marina försvarsindustrin har under lång tid utformats och strukturerats för *Sea-Denial*-uppgiften. Som en följd av förändringen av de strategiska förhållandena inom sjödomänen är det dock tydligt att en omsvängning är på väg.¹² De tre klassiska uppgifterna – marin diplomati, polisiära uppgifter och sjömilitära uppgifter – diskuteras åter och uppträdande, struktur och förhållningssätt påverkas.

Samtidigt har den sedan länge förda sjöfartspolitikens medfört en utflaggning av svenskflaggat tonnage. Den svenska handelsflottan minskade efterhand på grund av ogynnsamma ekonomiska konkurrensförhållanden. Efter det kalla krigets slut inledde många stater en långtgående liberalisering där man gick ifrån mycket av den statliga styrning och kontroll som tidigare funnits. Den internationella sjöfarten fick i högre utsträckning själv organisera systemet för transporterna. Även inom detta område syns förändringar i förutsättningarna för svensk sjöfart – stämpelskatten tas bort och ett så kallat *Bareboat*-register har utlovats.

Det snabbt förändrade geostrategiska läget, med åtföljande försvars- och säkerhetspolitiska förskjutningar, förändrar nu uppgiftsspektra och operationsområden för marinen. Den svenska marinen är

¹⁰Stöhs, J., *The Decline of European Naval Forces: Challenges to Sea Power in an Age of Fiscal Austerity and Political Uncertainty*. Annapolis: Naval Institute Press, 2018.

¹¹Granholm, N., A small navy in a changing world: The case of the Royal Swedish Navy. I Mulqueen, M. et al. (red.), *Small Navies. Strategy and Policy for Small Navies in War and Peace*, s. 167–184. Corbett Centre for Maritime Policy Studies Series. Farnham: Ashgate Publishing, 2014.

¹²Edling, P. & Widlund, M., Grunder för en svensk maritim strategi – det handlar om att ta kontroll. *Tidskrift i Sjöväsendet* 5, 523–533, 2024.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

under utveckling från ett tidigare starkt fokus på *Sea-Denial* till att komma in i ett *Sea-Control*-sammanhang, där kontroll över farleder och sjöfartsskydd med en fördjupad marin lägesbild som grund i ett allianssammanhang blir centralt.¹³ Det svenska Natomedlemskapet pekar också på behovet av ett ökat behov av samarbete, koordinering och arbetsfördelning med allierade mariner, liksom förändring av lednings- och lydnadsförhållanden för marina operationer.

Samtidigt har hybrid- eller gråzonsoperationer, där en statlig motståndare eller så kallad *proxy*-aktör genomför olika typer av insatser med hög grad av förnekbarhet under nivån för fysiskt våld, ökat i frekvens i Östersjöregionen vilket påverkar utförandet av *Sea-Control*-uppgifterna. Insatserna åtföljs också av informations- och påverkansoperationer med syfte att skapa osäkerhet för att försena motåtgärder eller få dem att fokusera på andra mål.¹⁴ Tillgängliga statliga marina och maritima resurser för skydd, bevakning och övervakning ansträngs därmed ytterligare, vilket ställer större krav på operativa avvägningar till andra uppgifters nackdel samt väcker frågor om behov av resurstillskott och volymökningar. Uppgiftsfördelningen mellan den svenska marinen och kustbevakningen är ett aktuellt exempel.¹⁵ Uppkomsten av hybridkrigföring väcker också den frågor om Kustbevakningens organisation, uppgifter, roller och beväpning i kris och under krigsförhållanden.¹⁶

De större maritima sammanhangen påverkar det marina uppgiftsspektrumet, vilket också innebär ett vidare geografiskt operationsområde.¹⁷ Från att ha haft Östersjön som huvudfokus, tillkommer Stora och Lilla Bält, Skagerrak och Kattegatt samt Nordsjön, delar av Norska havet samt sannolikt också havsområden längre bort med olika grad av ambitionsnivå och fokus.¹⁸

Även den euroatlantiska regionen påverkas då Ryssland söker upprätthålla en sjökontrollzon för sina strategiska kärnvapenubåtar i Barents hav. Den ryska strategiska kapaciteten där är av existentiell betydelse för Ryssland. Det medför i sin tur en strävan efter en rysk *Sea-Denial*-zon som sträcker sig söderut ner i Nordatlanten från Arktis. Därmed aktualiseras skyddet av farlederna i Nordatlanten samt av den havsbottenbaserade tekniska infrastrukturen, vilket i sin tur ställer ökade krav på västliga marina resurser. Också möjligheten av förändrade suveränitetsförhållanden i den nordatlantiska och arktiska regionen för Grönland, Färöarna och Skottland kan komma att påverka den marina situationen. Därtill kan risken för en åter uppflammande konflikt i Nordirland som följd av Storbritanniens EU-utträde inte ignoreras.¹⁹

De huvudsakliga skälen till det utökade svenska marina intresse- och operationsområdet är för det första att allierad försörjning och förstärkningar i kris och krig fram till, samt in i, Östersjöregionen kommer i fokus även för Sverige. Dessa försörjnings- och förstärkningstransporter är till stor

¹³Försvarmakten, *Försvarmaktens reviderade underlag inför kommande försvarsbeslut*. FM2023-23092:14, 2023-11-06.

¹⁴Granholm, N., Så här kan vi inte ha det i Östersjön. *Smedjan* 2025-02-05. Ett aktuellt exempel är sabotaget mot naturgasledningen *Baltic Connector* mellan Estland och Finland samt skadorna på telekommunikationskablar i Östersjön under hösten 2023, under 2024 och i början av 2025 och de åtgärder som staterna runt Östersjön och inom ramen för Nato vidtagit för att möta dessa. Metod, frekvens och lokalisering av skadorna på kablar och rörledningar pekar på en planerad insats.

¹⁵Regeringskansliet, *Nytt uppdrag till Försvarmakten och Kustbevakningen för ökad säkerhet i Östersjön*. 2025-01-12, Försvarsdepartementet, Stockholm, 2025.

¹⁶Bennesved, P., Mittermaier, E. & Olsson, M., Fyra scenarier för Kustbevakningen. Scenarioanalys och konsekvensbeskrivningar för ett säkerhetspolitiskt stormigt hav. FOI-R--5423--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, december 2022.

¹⁷Granholm, N., Like butter scraped over too much bread. The North Sea, Skagerrak and Kattegat – an overlooked region in maritime defence and security? I Pawlak, J. & Peters, J. (red.), *From the North Atlantic to the South China Sea. Allied Maritime Strategy in the 21st Century*, s. 181–195. IPSK Sea Power Series. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2020 samt Edling, P. & Hesselman, F., *En svensk marin i Nato*. Kungl. Örlogsmannasällskapet & Kungl. Krigsvetenskapsakademien, Stockholm, april 2023..

¹⁸Regeringskansliet, *Försvarspolitisk inriktning för samarbete med länder i den indopacifiska regionen*. Försvarsdepartementet, Stockholm, juli 2024.

¹⁹Granholm, N., The North Atlantic region under change – “right-hook” and “Balkanization”. I Christiansson, M. (red.), *Defence and Security: Festschrift in Honour of Tomas Ries*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2022.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

del sjöburna och kommer att gå via svenskt sjöterritorium och nyttja svenska hamnar. Sveriges militärstrategiska läge har förändrats och har i högre grad blivit ett genomgångsområde då den huvudsakliga konfrontationen vid en öppen konflikt förväntas ligga på östra sidan av Östersjön.

För det andra är säkra farleder centrala för import- och exportsjöfarten i fredstid och i ett hybridsscenario. Utan säkra farleder hotas folkförsörjning, välstånd och ekonomisk utveckling i Norden och Baltikum mycket snabbt. *Just-in-time*-systemet för distribution och produktion samt avsaknaden av beredskapslager innebär en ytterligare påspädning av de riskerna.

För ett regionalt hybridsscenario behöver marina resurser i regionen kunna uppträda på ett taktiskt och operativt avpassat sätt, upprätthålla kontinuerliga samarbeten och resurssättas därefter. I ett scenario med högnivåkonflikt i regionen krävs ett mycket annorlunda uppträdande på taktisk och operativ nivå samt avseende samarbeten och resurssättning.²⁰

För marinen innebär Natomedlemskapet bland annat att taktiska uppgifter som sjöfartsskydd, minjakt, ubåtsjakt och områdesluftförsvar (*Integrated Air and Missile Defence*, IAMD), skärgårdskontroll och basförsvar kommer i fokus. Den maritima lägesbilden (*Recognized Maritime Picture*, RMP) behöver också förbättras och fördjupas. För att detta ska fungera bättre än idag finns också behov av att vidareutveckla samverkan mellan de olika svenska statliga maritima resurserna. Då dessa frågor utreddes redan 2012, är det värt att ställa frågan om vilka av den utredningens slutsatser som ännu är relevanta och vilka som behöver förnyad analys.²¹ Därtill kommer marinen att behöva bidra till och delta i operationer som utförs av Natos stående marina styrkor; *Standing Nato Maritime Group* (SNMG), *Standing Nato Mine Countermeasures Group* (SNMCMG), med flera.

Svenskt alliansmedlemskap påverkar också marinen på åtminstone ytterligare två sätt. Det första rör fördelningen av uppgifter mellan de allierade marinerna. På vilka sätt skulle dessa kunna fördelas mellan mariner i regionen och vilka grundläggande förmågor måste samtidigt alla mariner ha? En fördjupad dialog har inletts, men frågan är långsiktig och kommer att ta många år att utveckla. Det är i det sammanhanget centralt att Sverige formulerar en långsiktig och väl underbyggd uppfattning om vilka mål vi önskar se uppfyllda och hur, samt att den uppfattningen framförs i den dialog som nu inletts med övriga alliansmedlemmar.

För det andra aktualiseras frågor om lednings- och lydnadsförhållanden både på övergripande nivå samt för de olika domänerna. Med Sverige och Finland som Natomedlemmar förändras behoven. Flera möjliga lösningar diskuteras. Dessa kommer att påverka dels behovet av stabsofficerare och teknisk ledningskapacitet, dels vad som är mest lämpligt för olika operativa situationer. Det militära Nato och det politiska Nato kan ha olika uppfattningar om vad som är den lämpligaste lösningen, där nationella synpunkter från länderna runt Östersjön spelar in. Svensk förståelse för hur dessa processer fungerar behöver vidareutvecklas också för den marina domänen.

Samtidigt är det inte givet att marina resurser från i första hand US Navy och Royal Navy med automatik skulle balansera upp den marina uppgiftsbild som skisseras ovan. Dessa länders möjliga marina insatser i Nordeuropa påverkas vid kris eller krig av de operativa prioriteringar som då görs givet situationen i andra delar av världen.

²⁰Granholm, N., Small navies and naval warfare in the Baltic Sea region. I McCabe, R. et al. (red.), *Europe, Small Navies and Maritime Security. Balancing Traditional Roles and Emergent Threats in the 21st Century*, s. 71–88. Corbett Centre for Maritime Policy Studies Series. London: Routledge, 2020.

²¹Se Regeringskansliet, *Maritim samverkan. Betänkande av Maritimutredningen*. SOU 2012:48, Försvarsdepartementet, Stockholm, juli 2012, även känd som Hyllanderska utredningen.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Svensk marin utveckling: Vilka satsningar är på väg och hur passar de in i de förändrade förutsättningarna?

Den svenska marinen föreslås i ÖB:s underlag från november 2023 utvecklas med delvis nya kapaciteter som inte funnits på mycket länge medan andra förstärks och moderniseras under 2020- och 2030-talen.²² Nedan följer de marina förslagen i kort sammanfattning:

- Fyra ytstridsfartyg av Luleå-klassen beställs med beställning av de två första i klassen under 2025 och två ytterligare fartyg senare under 2020-talet. Fartygen ligger nu i en så kallad produktdefinitionsfas, och kommer att bli avsevärt större än Visby-klassen. Detta ger bättre uthållighet, bättre eldkraft, betydligt utökad räckvidd och förbättrade sjöegenskaper. Deltagande i Natos stående marina ytstridsförband (SNMG) underlättas därmed, samt ger också optioner för deltagande i operationer längre bort. Fartygen kommer bland annat att utrustas med kvalificerade luftvärns- och sjömålsrobotar och avses kunna ingå i Natos integrerade luftförsvarssystem, IAMD. De nuvarande fartygen i Visby-klassen utrustas med luftvärnsrobotar.
- Amfibiekåren moderniseras. Denna utveckling har pågått sedan några år och innebär att förbanden ges bättre eldkraft samt ökad taktisk och operativ rörlighet. En kortare gruppe-ringstid och snabbare reaktionsförmåga följer av att de tyngre vapensystemen (granatkastare, sjömålsrobot, luftvärnsrobot med mera) kan verka ombord istället för att som tidigare lastas av för att verka från land mot hav.
- Två ubåtar av Blekingeklassen är beställda och under byggnation. Tidigare ubåtar av Gotlandsklassen moderniseras och Södermanlandsklassen livstidsförlängs. Utvecklingen av en ny klass ubåtar inleds under perioden fram till 2030. Ubåtsflottiljen består då av 4 + 1 ubåt. En diskussion finns om ubåtsvapnet på sikt borde utökas till 6–8 båtar.
- En utveckling av det marina logistikstödet sker med två nya marina basbataljoner.
- Tung kustrobot för sjömålsbekämpning utökas till två landbaserade robotenheter och moderniseras med en ny version av robot 15. Utvecklingen aktualiserar bland annat frågor om lednings- och lydnadsförhållanden för kustrobotförbanden.
- Satsningar på ny teknik som följd av aktuella krigserfarenheter från sjökriget i Svarta havet samt hotet mot installationer på havsbotten anförs i underlaget: obemannade och autonoma plattformar i luften, på ytan och under ytan (UAV, USV, UUV).²³ Det framgår inte klart hur detta ska implementeras, men det framstår som ett prioriterat område för utveckling, inte minst i ljuset av flera sabotage mot infrastruktur på havsbotten som nyligen har utförts.

De moderniseringsförslag som anges i ÖB:s underlag och av Förvarsberedningen ger en teknisk och kapacitetsmässig förmågehöjning av marinen. Givet de uppgifter den svenska marinen förväntas lösa framöver är det sannolikt att den föreslagna mängden förband är för snålt tilltagen.

Vad som i stort sett saknas i beskrivningen av utvecklingen för de närmaste tio åren är hur kapaciteten för minröjning och minutläggningsförmåga ska utvecklas. Visserligen finns skrivningar i Förvarsberedningens rapport om att autonoma och obemannade system ska anskaffas, men antalet plattformar som ska operera dessa framtida system utökas inte. Modernisering och livstidsförlängning

²²Förvarsmakten, *Reviderat underlag*, intervjuuppgifter under våren och hösten 2023 samt Förvarsberedningen, *Stärkt försvarsförmåga. Sverige som allierad*. Ds 2024:6, Förvarsdepartementet, Stockholm, april 2024.

²³UAV: *Unmanned Aerial Vehicles*, USV: *Unmanned Surface Vehicles*, UUV: *Unmanned Underwater Vehicles*.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

av minjaktplattformarna är den väg som föreslås. Därtill saknas tydliga skrivningar om helikopters roll i en förstärkt ubåtsjaktförmåga som central komponent i uppgiften sjökontroll.

Inte heller finns någon större grad av konkretion i hur luft- och sjödomänens system ska integreras, något som framstår som centralt givet teknikutveckling och operationsmiljön i Östersjöregionen. Vad som också skulle behöva konkretiseras är hur antalet ubåtar ska utvecklas framöver. Är dagens antal tillräckligt eller borde fler beställas för att nå större grad av enhetlighet jämfört med tre olika ubåtsklasser (Södermanland, Gotland och Blekinge) samt underlätta för fler samtidigt operativa plattformar? Samtidigt har arbetet med att projektera nästa generations ubåt inletts.

Sverige beställer under den närmaste tiden en ny klass av isbrytare för Östersjöbruk som ersättare till den existerande Atle-klassen som tjänat ut. En ny forskningsisbrytare för att ersätta den nuvarande är också under framtagande i samarbete med Finland. De nya isbrytarna väntas få en roll i totalförsvaret under kris och krig vilket har påverkat deras utformning och inverkar också på personalsystem och bemanning med mera.²⁴

Diskussion: Mot en marin för en ny tid: uppgifter, operationsområden och volym

I inledningen av detta memo formulerades tre huvudfrågeställningar:

- Hur utvecklas den geostrategiska situationen på global nivå och hur inverkar den på marin och maritim utveckling?
- Hur påverkas operationsområden och operativa uppgifter för svenska marina resurser?
- På vilket sätt kan svensk marin kapacitet utvecklas givet starkt förändrade omvärldsförutsättningar på strategisk och operativ nivå?

Sveriges försvars- och säkerhetspolitik är inne i en snabb omställningsprocess. Det huvudsakliga skälet till det är Rysslands efterhand ökande aggression mot sina grannländer, syftande till att söka återskapa någon form av imperium och dominans över mindre grannländer. Det ryska agerandet bygger på synsättet att mindre stater än Ryssland saknar existensberättigande och endast kan tillåtas existera på Rysslands villkor.²⁵ Även andra negativa säkerhetspolitiska utvecklingar på global nivå påverkar, innebärande att den regelbaserade världsordningen är hotad.

Efterhand agerade Sverige och Finland på allt hårdare ryska uttalanden under 2021 samt Rysslands förnyade storskaliga anfall på Ukraina från februari 2022 genom att samtidigt och gemensamt ansöka om medlemskap i Nato i maj 2022. Som följd av ett ökat ryskt hot mot Sverige förändras nu hela den nordisk-baltiska regionens försvars- och säkerhetspolitik.

Lösningen på säkerhetsproblemen genom Natomedlemskapet är för Sverige en fortsättning på en mycket lång tradition av att anpassa de försvars- och säkerhetspolitiska arrangemangen till skiftande strategiska omständigheter.²⁶ Förlusten av Finland 1809 – den östra rikshalvan under 600 år – innebar att Sverige inte längre ensamt kunde hantera konfrontationen mot Ryssland. Någon europeisk eller ens regional stormaktsroll för Sverige fanns det inte längre utrymme för, och Frankrike som traditionell allierad var inte heller längre att räkna med. Sverige accepterade Rysslands intressen i

²⁴Granholm, N. & Widlund, M., Sveriges nya statsisbrytare – Behov, roller och uppgifter. *Tidskrift i Sjöväsendet* 3, 265–273, 2023.

²⁵Putin, V., *On the Historical Unity Between Russians and Ukrainians*. Стаття Владимира Путина «Об историческом единстве русских и украинцев» (översättning av DeepL), juli 2021.

²⁶Zetterberg, K., *Fredligare tider 1814–1914 och Världskrigen 1914–1945*. I Ericson Wolke, L. et al., *Svenska arméns historia*, s. 112–211. Stockholm: Medströms bokförlag, 2023.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Östersjöregionen och sökte inte återerövra Finland. För att balansera Ryssland i regionen närmade sig Sverige tidens globala stormakt: Storbritannien. Agerandet är sedan 1812 ett grunddrag i svensk politik. Dåtidens balanspolitik realiserades främst genom brittisk marin maktprojektion i Östersjön.²⁷ Storbritanniens intresse av och tillgång till Östersjöregionen för handel spelade också in. Utan skeppstimmer, hampa och tjära kunde Royal Navy inte effektivt utöva en global stormaktsroll, vilket hade visat sig under Napoleonkrigen.²⁸ En ryskdominerad Östersjöregion låg därför varken i Storbritanniens eller i Sveriges intresse. Senare under 1800-talet kompletterades den svenska balanspolitiken med närvaro i Östersjön av de franska och tyska marinerna. Svenska återfall i strävan att söka återta Finland i samband med Krimkriget 1854–1856 förhindrades av dåtidens stormakter i kombination med svensk militär svaghet. Från 1855 innebar den så kallade Novembertrakten med Storbritannien och Frankrike att Sverige lämnade neutralitetssamarbetet med Danmark under det pågående Krimkriget. Sverige-Norge utfäste sig att inte avstå land eller ge rättigheter till Ryssland i Norra Ishavet samt i Östersjön.²⁹ I gengäld fick man garantier om militärt bistånd för att möta ryska krav. Novembertraktaten, om än efterhand av minskad betydelse, blev kvar ända till 1908. På 1900-talet förklarade sig Sverige neutralt under första och andra världskriget. Under det kalla kriget var strävan att undvika angrepp genom en deklarerad neutralitetsoption, samtidigt som skydd från de västliga stormakterna om neutralitetspolitiken skulle misslyckas fanns som ett dolt alternativ.³⁰ Sveriges säkerhetspolitik under de senaste dryga 200 åren kan inte beskrivas som alliansfri, än mindre som neutral, med undantag för första och andra världskrigen. Resurserna för sjömakrt – egna och andras – spelade en central roll för förverkligandet av den politiken. Steget med medlemskap i Nato som nu tagits framstår därmed som mer av en anpassning till förändrade förutsättningar än ett radikalt brott med traditionen.

Säkerhetspolitisk kontinuitet – hur främja långsiktiga svenska intressen?

Sveriges Natomedlemskap från mars 2024 kan beskrivas som en ny upplaga av lämpliga försvars- och säkerhetspolitiska arrangemang för att lösa en alltmer hotfull säkerhetssituation. Utomstående stater tas in i regionen som allians för att balansera ett aggressivt Ryssland. En delmängd i denna säkerhetslösning är att den marina och maritima politiken läggs om för att bidra till att hantera vår egen säkerhetssituation samt för att utgöra ett stöd för grannländernas. På så sätt kan man säga att det går en lång linje från 1812 års politik fram till idag – lämpliga arrangemang utvecklas, anpassas och överges efterhand som de säkerhetspolitiska förutsättningarna förändras.³¹

Hur kan då svenska säkerhetspolitiska intressen främjas långsiktigt? Sveriges Natointräde gjordes för att främja svenska säkerhetsintressen. Samtidigt innebar inträdet i Nato inte att dessa nationella intressen enbart kanaliseras genom Nato. Medlemskapet i Nato utgör ett av flera medel för att nå säkerhet.

Ur marint hänseende har dessa nationella intressen under mycket lång tid formulerats som att hålla Östersjöregionen öppen för sjöburen handel och samfärdsel för alla aktörer, även utanför regionen, i så hög utsträckning som möjligt. I detta ingår att säkra farlederna för egen försörjning. Utomstående makter ska därför kunna verka i Östersjöregionen för att balansera Ryssland. I händelse av en förvärrad kris och vid krig ska en förberedd och av en motståndare känd förmåga finnas för att skydda

²⁷Glete, J., *Navies and power struggle in northern and eastern Europe, 1721–1814*. I Hobson, R. & Kristiansen, T. (red.), *Navies in northern waters, 1721–2000*, s. 66–93. Naval Policy and History 26. London: Frank Cass, 2004.

²⁸Anförande av Prof. Andrew Lambert, King's College London, Stockholm 2024-04-10.

²⁹Bring, O., *Neutralitetens uppgång och fall – eller den gemensamma säkerhetens historia*. Stockholm: Atlantis, 2008.

³⁰Dalsjö, R., *Life-Line Lost. The Rise and fall of 'Neutral' Sweden's Secret Reserve Option of Wartime Help from the West*. Stockholm: Santérus Academic Press Sweden, 2006; Holmström, M., *Den dolda alliansen. Sveriges hemliga NATO-förbindelser*, 4:e utg. Stockholm: Atlantis, 2015.

³¹En intressant parallell till 1812 års politik som baserades på brittiskt stöd är det strategiska partnerskap som Sverige och Storbritannien undertecknade i Visby den 13 ok-to-ber 2023. Regeringskansliet, *Strategic Partnership between the United Kingdom and Sweden*. Visby, oktober 2023.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

eget territorium, säkra sjövägarna i regionen och förhindra rysk kontroll över Östersjön. Långsiktigt är syftet att motverka ryska intressen av att söka utestänga externa stater från närvaro i Östersjöregionen. Den sovjetryska politiken formulerades under det kalla kriget som "fredens hav", med innebörden att endast kuststaterna skulle ha rätt att verka med marinstridskrafter där.

Den pågående förändringen i synen på vilka slag och vilken volym av marinstridskrafter Sverige långsiktigt därmed borde inneha öppnar för att i samarbete med andra kunna bidra stabiliserande och avskräckande också i andra delar av världen. Denna förmåga har i Sveriges fall länge varit ytterst begränsad, inte minst illustrerad av Houthi-rebellernas anfall mot sjöburen handel i Röda havet. Lämpliga marina kapaciteter för att bidra till en internationell sjöstyrka för att skydda sjöfarten saknade Sverige i stort sett. Med ett förändrat marint förbandsinnehåll – med framförallt ökad räckvidd, ökad uthållighet, mer av kvalificerad eldkraft och förbättrad sjötålighet – kommer Sverige att ha ytterligare en option för att främja nationella intressen och i internationell samverkan bidra till att stödja den hotade värdegrundsbaserade ordningen. Marinstridskrafterns inbyggda flexibilitet och förmåga att snabbt kunna växla mellan de olika uppgifterna i sjödomänen, passar också väl in i den ökade betydelsen av haven, liksom den minskade förutsägbarhet som följer av den relativa maktförskjutningen på global nivå.

Den strategiska situation som nu är i tillblivelse, leder till frågan om hur Sverige ska agera som medlem i Nato. Flera komponenter fungerar här ömsesidigt stödjande. En komponent består av lojalitet med alliansens mål, strategier och agerande. De överenskomna strukturerna och styrkemålen, deltagande i alliansens olika operationer och insatser, budgetmål, bidrag med personal och förband med mera ska uppfyllas i så hög utsträckning som möjligt. En annan central komponent består av de bidrag till forskning och kunskapsutveckling Sverige som högt utvecklad kunskaps- och tekniknation kan bidra med på olika områden inom Natos strukturer. Samtidigt är det övergripande syftet med Natomedlemskapet att bidra till att öka säkerheten och därmed främja långsiktiga svenska intressen i den nordisk-baltiska regionen. Ett konstruktivt och koordinerat agerande med konkreta bidrag av olika slag inom alliansens ram främjar dessa långsiktiga mål.

De övergripande målen med Natomedlemskapet stöds till del genom bidrag till själva organisationen, samt ytterst med resurser som ska bidra till avskräckning och operationer i fred, kris och krig. En inte ringa del av detta utgörs av olika typer av marinstridskrafter som flexibelt och med kort förvarning kan bidra i olika situationer. Sveriges beroende av säkra och kontinuerliga flöden av råvaror, insatsvaror och förnödenheter in och ut ur landet via havet, pekar på vikten av säkra sjövägar mot en aggressor.

Sveriges mål i sammanhanget kan alltså beskrivas som att hålla farlederna i Östersjön, Öresund, Bälten och Västerhavet samt hamnar i regionen öppna och säkra i så hög utsträckning som möjligt. Därtill kommer skyddet av installationer och anläggningar till havs. De övergripande målen delar vi med alla alliansmedlemmar runt Östersjön.

För att dessa mål ska kunna uppfyllas är trovärdighet centralt. Genom en lämpligt resurssatt marin, kopplad till en maritim politik där sjöfarten ges förutsättningar att fungera över hela konfliktskalan genom lämpligt utformat stöd från övriga statliga maritima resurser, kan detta fås att fungera.

Samtidigt som målet att hålla Östersjön samt farlederna i Västerhavet öppna och säkra ska kunna förverkligas, behöver också avskräckningen av Ryssland fungera. Detta mål nås genom att tillräckligt stora marina samt militära resurser hålls tillgängliga i syfte att ytterst förhindra ryska försök till *Sea-Control* i Östersjön.

Östersjön som Natos innanhav?

Sveriges och Finlands inträde i Nato har under senare tid lett till en debatt om förändringen av Östersjöns strategiska ställning. Här framförs i positiva ordalag att Östersjön nu blivit en "*Nato lake*",

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

det vill säga ett slags innanhav där alliansen helt dominerar och avskräckningen av Ryssland avsevärt har förbättrats.³²

Det finns åtminstone fyra problem med detta synsätt. För det första kan det ge intrycket av att Natos avskräckningsproblem i regionen gentemot Ryssland nu är lösta och att strävan mot etablerande av nya arrangemang och säkerhetslösningar för regionen därför kunde ges en lägre prioritet. Den allierade marina närvaron i östersjöregionen kan därmed komma att begränsas till förmån för andra operationsriktningar som av alliansens större sjömakter uppfattas som viktigare. Sverige gick inte med i Nato för att alliansens marinstridskrafter inte skulle uppträda i Östersjön – en sådan utveckling skulle gå emot ovan beskrivna långsiktiga svenska intressen av att hålla Östersjön öppen och säker för handel och samfärdsel.

För det andra kunde det leda till att andra mariners kunnande om och förmåga till att operera i den komplexa operationsmiljö som Östersjön utgör på sikt försvagas, då man inte anser sig behöva uppträda i regionen. Vid ett krisläge när ökade marina kapaciteter behövs i regionen, skulle det innebära en försvagning av den konventionella marina förmågan. Det kunde i värsta fall ge ett aggressivt Ryssland felaktiga föreställningar om möjligheterna att kunna nå framgång i en högnivåkonflikt i regionen. Avskräckningen skulle i ett sådant fall ha misslyckats.

För det tredje skulle ett koncept med Östersjön som Nato-innanhav innebära att stora resurser över tid skulle behöva hållas i regionen för att kunna upprätthålla *Sea-Control*, vilket sannolikt inte vore vare sig kostnadseffektivt eller möjligt att uppnå.

För det fjärde och sista går konceptet med Nato-innanhavet emot Sveriges liksom andra likasinnade och västorienterade Östersjönationers långsiktiga intressen av att hålla farlederna öppna för säker och fri sjöfart så länge som möjligt. Östersjön är inte ett Nato-innanhav, men kontroll över sjöförbindelserna på Östersjön är en viktig operativ målsättning för Natos kollektiva försvar i kris liksom i krig.

Sammanfattning och slutsatser

Den strategiska utvecklingen på global nivå pekar tydligt på ökad osäkerhet och ökad konfliktrisk. Inte minst den maritima situationen pekar på behovet av en marin struktur som bättre än i dag svarar mot den strategiska utvecklingen: en större och mer potent marin med nya komponenter behövs. Längre räckvidd, bättre uthållighet och en bredare uppgiftsbild samt förmåga till snabb teknisk utveckling behöver adresseras. En del av detta är på väg, men finns ännu inte i praktiken.

Den svenska marinens operativa intresseområden utvidgas. Från en tyngdpunkt där Östersjön under lång tid dominerat, utvidgas området till att också omfatta Skagerrak, Kattegatt, Nordsjön samt delar av Nordatlanten. Sverige kommer i och med alliansmedlemskapet att bidra till Natos stående marina beredskapsstyrkor, vilket kan komma att innebära operationer även längre bort. Därtill kan andra strategiska utvecklingar av betydelse medföra behov av bidrag i andra marina multinationella konstellationer också längre bort, till exempel i den Indopacifiska regionen.³³

De nya isbrytare som Sverige inom kort beställer har designats så att de kan ges roller vid olyckor och katastrofer samt i höjd beredskap liksom i krig. Med tanke på hybriduppgifterna, sjöfartsskyddet och utökade svenska operations- och intresseområden, vore det önskvärt att utveckla ett marint isbrytarförband för kris och krig. Kustbevakningens roll påverkas likaså av den strategiska utvecklingen. En systemöversyn av organisation, kapaciteter och uppgifter med fokus på relationen mellan Kustbevakningen och marinen behövs.

³²Dahl, A.-S., Finland and Sweden's NATO entries are a mixed blessing for the old Nordic allies. *New Atlanticist* 2023-06-27.

³³Regeringskansliet, *Försvarspolitisk inriktning för samarbete med länder i den indopacifiska regionen*.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

De för Sverige relevanta marina statliga aktörerna i och utanför regionen utvecklas efter sina respektive strategiska, ekonomiska och teknologiska förutsättningar. Strategiska och operativa prioriteringar nationer gör är därtill delvis olika. Luckor och brister av olika slag kan uppstå, vilka i sin tur ökar osäkerheterna och öppnar möjligheter för en aggressor att agera. Dessa luckor och brister kan minskas genom dialog och arbetsfördelning inom Nato, vilket är komplicerat och tar tid. Detta kan i viss mån kompenseras med andra arrangemang: till exempel genom det brittiskeledda *Joint Expeditionary Force*, JEF.

Ur analysen i detta memo följer fyra huvudslutsatser för hur svenska marina resurser och marint agerande bör utvecklas framåt, vilka står i samklang med den säkerhetspolitiska utvecklingen.

- För det första bör Sverige inom Nato agera som konstruktiv alliansmedlem i syfte att främja våra långsiktiga intressen i den Nordeuropeiska regionen. För att i praktiken förverkliga detta utgör marina stridskrafter en central, flexibel och instrumentell del.
- För det andra önskar vi att alliansens stridskrafter ska uppträda också i Östersjöregionen för att verka avskräckande. Det är därför av trovärdighetsskäl centralt för Sverige att kunna ge bidrag även utanför Östersjöregionen. Även Västerhavet och Nordsjön behöver svenska marina bidrag för att vi ytterst och tillsammans med andra ska kunna bidra till säkra transportleder, egna såväl som andras. Den nuvarande numerären och kapaciteten på svenska marina förband framstår därför som otillräcklig och inte balanserad mot de uppgifter som anges här. Viktiga komponenter saknas och behöver tillföras och de som finns behöver bli fler.
- För det tredje utgör svenska marinstridskrafter med högre kapacitet och räckvidd än i dag ett försvars- och säkerhetspolitiskt instrument som statsmakten kan använda i närområdet liksom bortom den nordeuropeiska regionen. En svensk förmåga till sjömakt med större räckvidd och uthållighet än i dag kan i samverkan med andra likasinnade nationer och bidra till stabilisering också längre bort. Marinstridskrafterns inbyggda flexibilitet för olika uppgifter gör dem lämpliga också för uppgifter utanför regionen då de kan sättas in med relativt kort varsel. Det framstår som en angelägen uppgift att analysera hur optioner för sådana insatser kan utformas och vilka förberedelser som krävs.
- För det fjärde utgör de sammantagna åtgärderna som skisseras för den marina domänen ett stöd till en svensk säkerhetspolitik som i högre grad än idag underbyggs av mer kvalificerade kapaciteter än Sverige haft på mycket lång tid. Genom ett flexibelt marint agerande med efterhand tillförda mer kvalificerade resurser och kapaciteter, stöds långsiktiga svenska strategiska mål tillsammans med allierade och bidrar till en mer effektiv avskräckningspolitik mot motståndare.

*

En blå tråd är tydlig från de övergripande strategiska trenderna över förändrade säkerhetspolitiska ageranden, till behoven av en mer potent marin än den vi ansett lämplig under de senaste årtiondena. Den framtida marinen kommer att skilja sig från den tidigare till följd av globalstrategiska och säkerhetspolitiska utvecklingar. Samtidigt utgör ledtiderna för utveckling, byggande av marina plattformar och förmågor som alltid en lång och komplex process. Det framstår som centralt att inte tappa tid.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

Referenser

- Bennesved, P., Mittermaier, E. & Olsson, M., Fyra scenarier för Kustbevakningen. Scenarioanalys och konsekvensbeskrivningar för ett säkerhetspolitiskt stormigt hav. FOI-R--5423--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, december 2022.
- Booth, K., *Navies and Foreign Policy*. New York: Routledge Revivals, 2014.
- Bring, O., *Neutralitetens uppgång och fall – eller den gemensamma säkerhetens historia*. Stockholm: Atlantis, 2008.
- Dahl, A.-S., Finland and Sweden's NATO entries are a mixed blessing for the old Nordic allies. *New Atlanticist* 2023-06-27.
- Dalsjö, R., *Life-Line Lost. The Rise and fall of 'Neutral' Sweden's Secret Reserve Option of Wartime Help from the West*. Stockholm: Santérus Academic Press Sweden, 2006.
- Edling, P. & Hesselman, F., *En svensk marin i Nato*. Kungl. Örlogsmannasällskapet & Kungl. Krigsvetenskapsakademien, Stockholm, april 2023..
- Edling, P. & Widlund, M., Grunder för en svensk maritim strategi – det handlar om att ta kontroll. *Tidskrift i Sjöväsendet* 5, 523–533, 2024.
- Englund, J., Kjellén, J., Olsson, P., Neuman Bergenwall, S. & Rydqvist, J., Sjömakt i Indopacifiska regionen. Kampen om den framtida världsordningen. FOI-R--5194--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, september 2021.
- Försvarsberedningen, *Stärkt försvarsförmåga. Sverige som allierad*. Ds 2024:6, Försvarsdepartementet, Stockholm, april 2024.
- Försvarsmakten, *Försvarsmaktens reviderade underlag inför kommande försvarsbeslut*. FM2023-23092:14, 2023-11-06.
- Försvarsmakten, *Reglemente Taktik för marina operationer – Del 1*. M7739-353154, Stockholm, 2021.
- Glete, J., Navies and power struggle in northern and eastern Europe, 1721–1814. I Hobson, R. & Kristiansen, T. (red.), *Navies in northern waters, 1721–2000*, s. 66–93. Naval Policy and History 26. London: Frank Cass, 2004.
- Granholm, N., Like butter scraped over too much bread. The North Sea, Skagerrak and Kattegat – an overlooked region in maritime defence and security? I Pawlak, J. & Peters, J. (red.), *From the North Atlantic to the South China Sea. Allied Maritime Strategy in the 21st Century*, s. 181–195. IPSK Sea Power Series. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2020.
- Granholm, N., The North Atlantic region under change – “right-hook” and “Balkanization”. I Christiansson, M. (red.), *Defence and Security: Festschrift in Honour of Tomas Ries*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2022.
- Granholm, N., Rysslands sjökrig mot Ukraina. Analys ur ett marint och maritimt perspektiv. *Tidskrift i Sjöväsendet* 3, 299–306, 2022.
- Granholm, N., Sjökriget i Svarta havet. Analys av förlopp, utfall och konsekvenser. FOI Memo 8483. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, mars 2024.
- Granholm, N., Small navies and naval warfare in the Baltic Sea region. I McCabe, R. et al. (red.), *Europe, Small Navies and Maritime Security. Balancing Traditional Roles and Emergent Threats in the 21st Century*, s. 71–88. Corbett Centre for Maritime Policy Studies Series. London: Routledge, 2020.
- Granholm, N., A small navy in a changing world: The case of the Royal Swedish Navy. I Mulqueen, M. et al. (red.), *Small Navies. Strategy and Policy for Small Navies in War and Peace*, s. 167–184. Corbett Centre for Maritime Policy Studies Series. Farnham: Ashgate Publishing, 2014.
- Granholm, N., Så här kan vi inte ha det i Östersjön. *Smedjan* 2025-02-05.
- Granholm, N. & Widlund, M., Sveriges nya statsisbrytare – Behov, roller och uppgifter. *Tidskrift i Sjöväsendet* 3, 265–273, 2023.
- Holmström, M., *Den dolda alliansen. Sveriges hemliga NATO-förbindelser*, 4:e utg. Stockholm: Atlantis, 2015.
- Kjellén, J. & Lund, A., From Tartous to Tobruk. The return of Russian sea power in the eastern Mediterranean. FOI-R--5239--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, februari 2022.

Titel/Title

Memo nummer/Number

En blå tråd. Förändrade förutsättningar för svensk sjömakrt i ett långsiktigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge

FOI Memo 8903

NATO, *NATO launches 'Baltic Sentry' to increase critical infrastructure security*. 2025-01-14, januari 2025.

Putin, V., *On the Historical Unity Between Russians and Ukrainians*. Стаття Владимира Путина «Об историческом единстве русских и украинцев» (översättning av DeepL), juli 2021.

Regeringskansliet, *Maritim samverkan. Betänkande av Maritimutredningen*. SOU 2012:48, Försvarsdepartementet, Stockholm, juli 2012.

Regeringskansliet, *Försvarspolitisk inriktning för samarbete med länder i den indopacifiska regionen*. Försvarsdepartementet, Stockholm, juli 2024.

Regeringskansliet, *Nytt uppdrag till Försvarsmakten och Kustbevakningen för ökad säkerhet i Östersjön*. 2025-01-12, Försvarsdepartementet, Stockholm, 2025.

Regeringskansliet, *Strategic Partnership between the United Kingdom and Sweden*. Visby, oktober 2023.

von Reybekiel Trostek, J., Den framtida utvecklingen av marina förmågor i Tyskland, Polen och Finland. FOI Memo 8574. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, september 2024.

von Reybekiel Trostek, J., Tankelinjer i den marina förmågutvecklingen i Östersjöregionen. FOI Memo 8798. Totalförsvarets forskningsinstitut, Stockholm, februari 2025.

Stöhs, J., *The Decline of European Naval Forces: Challenges to Sea Power in an Age of Fiscal Austerity and Political Uncertainty*. Annapolis: Naval Institute Press, 2018.

Stöhs, J., *How High? The Future of European Naval Power and the High-End Challenge*. Djøf Publishing, Köpenhamn, februari 2021.

Werin, O. & Wedin, L., *Vår marin för ett tryggt Sverige och ett starkt Europa. Marin strategi 2030*. Stockholm: Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2020.

Zetterberg, K., Fredligare tider 1814–1914 och Världskrigen 1914–1945. I Ericson Wolke, L. *et al.*, *Svenska arméns historia*, s. 112–211. Stockholm: Medströms bokförlag, 2023.

Konferenser och anföranden

Anförande av Prof. Andrew Lambert, King's College London, Stockholm 2024-04-10.

Maritime Security from the Arctic-North Atlantic to the Pacific. Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin, 2023-11-28.

Detering Aggression, Defending Nato: Seapower in a Europe at War. NATO Allied Maritime Command (MARCOM) and University of Plymouth. London, 2023-07-17–07-18.

RUSI Seapower Conference. NATO MARCOM at 75. London, 2024-05-13–05-14.

Kiel International Sea Power Conference 2024. Kiel, juni 2024.